

Мониторинг на безгръбначната фауна на Националния парк Централен Балкан

Алекси ПОПОВ

При проучване на фауната и флората на високопланинската безлесна зона на Националния парк Централен Балкан по проект на Българо-швейцарската програма за опазване на биоразнообразието (БШПОБ) през 1995-1996 беше установено фаунистичното разнообразие и бяха посочени териториите с уникални съобщества и ценни екосистеми въз основа на шест моделни групи безгръбначни животни (МЕШИНЕВ, ПОПОВ, ред., 2000, Високопланинска безлесна зона на Националния парк Централен Балкан, С., Pensoft с подробни данни; ПОПОВ, 1997, Hist. nat. bulg., 7: 34 в резюмиран вид). Изследванията бяха продължени с обхващане на целия парк през 1997-1998 по проекта GEF въз основа на 26 групи безгръбначни (САКАЛЯН, ред., 1999, Биологично разнообразие в Национален парк "Централен Балкан", С., Pensoft с подробни данни; ПОПОВ, ХУБЕНОВ, 1998, Hist. nat. bulg., 9: 100 в резюмиран вид). Естествено продължение на тези проучвания бе преминаването им в количествен аспект чрез поставянето на основите на мониторинг на сухоземната безгръбначна фауна във високопланинската зона на парка. Това се осъществи през 1999-2000 отново по инициатива на БШПОБ от ст.н.с. д-р Алекси Попов от НПИМ, ст.н.с. д-р Христо Делчев и ст.н.с. д-р Здравко Хубенов от Института по зоология.

Мониторингът на безгръбначните обхваща цялата епигеобионтна фауна чрез метода на почвените капани тип Barber на ниво висши таксономични категории, а за отделни групи - на видово ниво, цялата хербобионтна фауна чрез метода на косене с ентомологичен сак на ниво висши категории и индивидуален мониторинг за отчитане на плътността чрез преброяване на отделни видове с висока консервационна стойност. Бяха избрани пет мониторингови станции (контролни площадки): хижа Момина поляна (местн. Сеньова поляна), Троянски проход, вр. Амбарица, вр. Ботев и местн. Рай. Търсено бе максимално разнообразие между станциите по отношение на съставната планина, надморската височина, изложението и наклона на склона, хабитата, растителната формация, фаунистичното съобщество и антропогенния натиск.

Проследяването на епигеобионтната фауна бе извършено с трикратно посещаване на станциите и два периода на събиране на капаните годишно. Отчетени са 20 881 екз. (без мравките) от 125 висши таксономични категории (между семейство и разред) за двете години. Хербобионтната фауна беше контролирана чрез косене на 25 m² (125 откоса) при слънчево време до два пъти годишно на всяка станция. За двете години от 12 проби бяха уловени, определени на място и пуснати обратно в природата 2018 екз. от 54 висши категории (предимно семейства). Най-висока плътност при хербобионтите бе наблюдавана при семейство Berythidae (Heteroptera) с 4,88 екз./m² (Сеньова поляна, септември). На видово ниво от епигеобионтната фауна са разработени Araneae - 40 вида с 322 екз., Orthoptera и родствените разреди - 24 вида (без ларвите) с 543 екз. и Carabidae (Coleoptera) - 38 вида със 729 екз. От изпробваните 7 вида пеперуди и скакалци за индивидуален мониторинг се препоръчват пеперудите *Parnassius apollo* (L.) под Райските скали, *Catoptria majorella* (Drapowsky) на вр. Ботев и правокрилите *Bohemanella frigida* (Boheman) на вр. Ботев и *Oedipoda germanica* (Latreille) на вр. Райски Купен.

Досега в България не е извършван мониторинг на цялата епигеобионтна и хербобионтна безгръбначна фауна и поради това изследванията в безлесната зона на Централния Балкан от една страна представляват добра основа за бъдещ мониторинг на същата територия, а от друга страна са пример за такива наблюдения в други райони с консервационна значимост.